

Leefgebiedbenadering: 'Raus aus m

ein Revier'

Afgelopen voorjaar verscheen in het Duitse vakblad 'Jaegermagazin' een tweedelig artikel van de wildbiologe en journaliste Gundula Thor met bovengenoemde titel. De kern van het artikel betreft het territoriaal gedrag van reeën. Biologe Thor leidde meer dan 10 jaar onderzoeksprojecten naar reeën in de vrije wildbaan van Duitsland. Gundula Thor is dochter van een bosbeheerder, jager en gepassioneerde hondengeleider zoals het artikel vermeldt. Kortom logisch dat zij inzichten biedt waar we ook in Nederland weer verder mee kunnen in de continue opdracht om de reeën in Nederland duurzaam en planmatig te beheren. Voor de gehele inhoud van het artikel verwijst ik u naar het vakblad, nummers 4 en 5. Een aantal punten worden in dit artikel uitgelicht omdat ze handvatten bieden voor de leefgebiedbenadering die Vereniging Het Reewild gelanceerd heeft in haar Deltaplan reeën.

De wildbiologische vaktermen

Gundula Thor is wildbiologe en dat is op zich al een mooi begrip. Ze studeerde aan de Universiteit van München zoölogie, ecologie en wildbiologie. Deze studierichtingen zijn als volgt te definiëren. Zoölogie: 'dierkunde als discipline van de biologie, waarbij biologie de leer is van levende wezens en levensvormen'. Ecologie: "De leer van de wisselwerking tussen levende wezens onderling en hun leefomgeving'. En wildbiologie: 'de leer van ecologie en beheer van wild en hun leefgebieden als discipline van de biologie'. Tot het wild in deze zin behoren soorten die tot de focus van belangengroepen behoren, zoals: jacht, natuurbescherming, visserij, toerisme, land, bos en waterbeheer. De specialisatie betreft bij Gundula Thor in dit kader de leer van reeën, de wisselwerking tussen reeën, andere soorten en hun leefomgeving en reeën als wildsoort in het kader van de jacht.

De uitleg van deze begrippen is typisch Duitse 'Gründlichkeit', een ieder weet zo wat er bedoeld wordt en waar Thor haar kennis en specialisatie ligt. Deze uitleg van begrippen is ook de basis voor het artikel. Wat wordt er ook al weer bedoeld met een territorium van reeën? Een terechte vraag. Door Thor wordt het als volgt gedefinieerd. Met als resultaat, géén begripsverwarring meer.

WAT IS EEN TERRITORIUM (OOK WEL REVIER GENOEMD)?

Een territorium is een grondgebied dat door een dier exclusief, uitsluitend bezet wordt. De territoriumhouder markeert de grenzen en bewaakt en verdedigt deze tegen soortgenoten en is op het grondgebied dominant. Een territorium ligt doorgaans in de kern van het benuttingsgebied van een dier.

Voor een territorium bepalend is dus het markeren, bewaken en verdedigen waarvoor je dominant moet zijn. De vraag blijft dan wat een benuttingsgebied is.

EEN BENUTTINGSGEBIED, in het Engels 'homerange' of Duits 'Streifgebiet' is het woongebied waar een dier zijn normale levensactiviteiten verricht. Het gaat daarbij om voedselopname, vochtopname, voortplanting en rust. Er is onderscheid te maken in zomer en winterbenuttingsgebieden en jaarrond benuttingsgebieden. Een benuttingsgebied van een dier kan in meer of mindere mate met dat van soortgenoten overlappen en wordt niet tegen soortgenoten verdedigd. De pendelroutes tussen dag- en nachtinstanten en foerageer en rustplaatsen worden tot het benuttingsgebied ofwel woongebied gerekend.

De woongebieden en territoria van reeën vormen tesamen het leefgebied van een (deel)populatie reeën. Hierbij wordt ook wel gebruik gemaakt van het woord reeënhabitat. Dit laatste is echter niet volledig juist. Een habitat is een leefruimte die voor een bepaalde soort geschikt is en dus de noodzakelijke elementen bevat voor het leven en welzijn van die bepaalde soort. Het is daarbij per definitie niet zo dat die soort er dan ook leeft. Om het bij reeën te houden zijn er nog een aantal gebieden in Nederland die wel reeënhabitat zijn maar waar (nog) geen reeën leven of geen reeën meer leven en dus geen leefgebied van reeën zijn. Ook zijn er reeënhabitats die doorkruist worden met barrières als snelwegen en kanalen met steile oevers waardoor een reeën-

habitat uit meerdere leefgebieden van deelpopulaties reeën kan bestaan.

De definities zijn de basis waarmee wij in Nederland reeën zouden moeten beheren. Immers de natuur kan door ons wel beïnvloed worden maar niet gereorganiseerd. Als dus het ree in (hoofdzakelijk door de mens) begrensde leefgebieden leeft en daarin dus haar benuttingsgebied en territoria heeft, dan is dat de basis om de deelpopulaties te beheren.

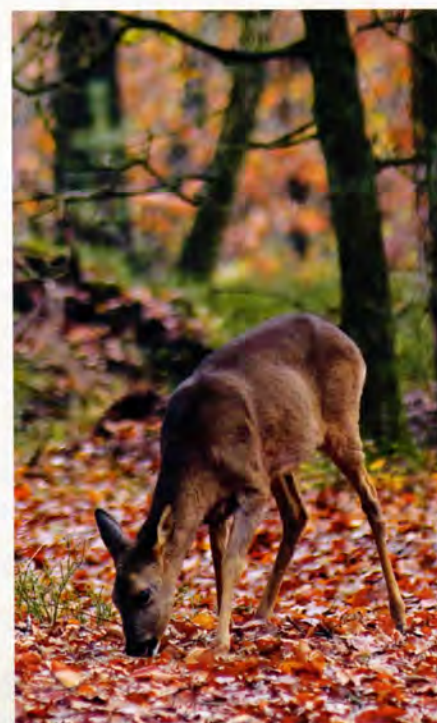
De vervolgvraag is dan of je van grof naar fijn zou moeten werken of andersom. Ofwel is het territorium van reeën bepalend voor het gedrag en de leefwijze van de (deel)populatie of het leefgebied? Gundula Thor geeft op basis van boven-

staande definities in haar tekst de argumenten voor het antwoord.

Zoals we weten vertonen reegeiten geen markeergedrag. Maar hoe zit het met de verdediging van gebiedsgrenzen? Het antwoord daarop is dat reegeiten in verschillende onderzoeksgebieden niet alleen in de winterperiode (waarin reeën in sprongen leven) maar ook in de zomerperiode een overlap in woongebied van 65 tot 90% hebben. De 'einzelfgänger' ree vermijdt confrontaties bij deze overlapping door elkaar in tijd en ruimte uit de weg te gaan. De ene geit komt op een ander tijdstip dan de andere in de gebieden die overlappen.

Agressie of tenminste schijnaanvallen van reegeiten komen doorgaans voor. Bekend daarbij is het verjagen van smalreeën en jaarling bokken in het voorjaar voorafgaand aan de zetperiode.

Soms worden ook kalveren van andere geiten een stuk verjaagd en het komt ook voor dat soortgenoten uit het direct zetgebied en opgroeigebied van de kalveren verjaagd worden. Ook vertonen geiten onderling in bepaalde situaties van concurrentie tijdens de bronst agressie naar elkaar. Echter al deze vormen van agressie geven niet voldoende invulling aan het criterium

begrenzen en verdedigen van een stuk grondgebied in de zin van een territorium.

Reegeiten markeren geen grenzen en verdedigen geen gebied en hebben dus op basis van de wildbiologische definitie geen territorium.

Hierdoor is de benadering voor beheer van fijn naar grof dan ook niet mogelijk. Er kan dus wel gestuurd worden op indeling en bezetting van de territoria van bokken maar niet op die van geiten want die hebben geen territoria in de ware zin van het woord. Binnen een begrensd leefgebied overlappen de benuttingsgebieden van geiten elkaar grotendeels zodat een leefgebied niet in te delen is in kleinere eenheden. Bij de veldreeën is het verhaal al compleet anders volgens Thor. Zij staan het gehele jaar in sprongen bij elkaar in het open veld en vluchten bij gevaar in tegenstelling tot het oorspronkelijke gedrag van de 'sluiper' reeën niet meer in bosstukken, houtwallen of singels. Sprake van territoria is bij deze veldreeën na generaties van deze levenswijze ook bij de bokken al niet meer duidelijk te onderscheiden.

Het leefgebied is dus bepalend

Het leefgebied van de (deel)populaties reeën is dus bepalend voor het beheer ervan. Alleen op dat niveau kan invulling gegeven worden aan planmatig duurzaam beheer van reeën en kunnen weloverwogen besluiten genomen worden betreffende het waar en wanneer ingrijpen in de populatie.

Deze gedragskenmerken voor territoria-vorming bij reeën passen naadloos in de nieuwe vorm van beheer van reeën volgens de leefgebiedbenadering zoals beschreven in het Deltaplan reeën van de Vereniging Het Reewild. In een volgend artikel een nadere uiteenzetting van het gedrag van reeën bij toenemende dichtheden in een leefgebied berekend vanuit wildbiologisch oogpunt en de samenhang met de nieuwe vorm van beheer volgens de leefgebiedbenadering.

Geiten hebben per definitie géén territorium